

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน

FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE AMONG FARMER'S IN SRIWICHAI SUB-DISTRICT, LI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

ณัฐพร ปวนปันคำ^{1,*} และสามารถ ใจเตี้ย²
Nattaporn Puanpankum^{1,*} and Samart Jaitae²

Received : 19 January 2023, Received in revised form : 08 June 2023, Accepted : 31 March 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงสำรวจแบบตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรในพื้นที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน จำนวน 280 ครัวเรือน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประมาณค่า 95CI% วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน มีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.30$) ช่วงเชื่อมั่น 95%CI อยู่ระหว่าง 3.74 ถึง 3.82 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ได้แก่ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร และหนี้สินของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{xy} = .351, .291$ และ $.128$ ตามลำดับ p -value $< .05$) เสนอแนะให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้านราคาผลผลิตให้เหมาะสม ส่งเสริมพื้นที่ทำการเกษตรหรือมีนโยบายเพิ่มวงเงินกู้เพื่อการเกษตร ลดอัตราดอกเบี้ย และขยายระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้

คำสำคัญ: ปัจจัย, คุณภาพชีวิต, เกษตรกร

¹⁻² คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่ 50300

¹⁻² Faculty of Science and Technology Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50300

* Corresponding author; E-mail: 62143563@g.cmru.ac.th

ABSTRACT

This cross-sectional survey study the objective is to study the quality of life of agriculture and factors related to the quality of life of agriculture in Siwichai sub-district, Li district, Lamphun province. The sample group is Farmers in Sriwichai sub-district, Li district, Lamphun province, totaling 280 households. Data collected between November 2021 and October 2022. The research instrument used was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and estimation 95%. The relationship was analyzed using the Pearson correlation coefficient.

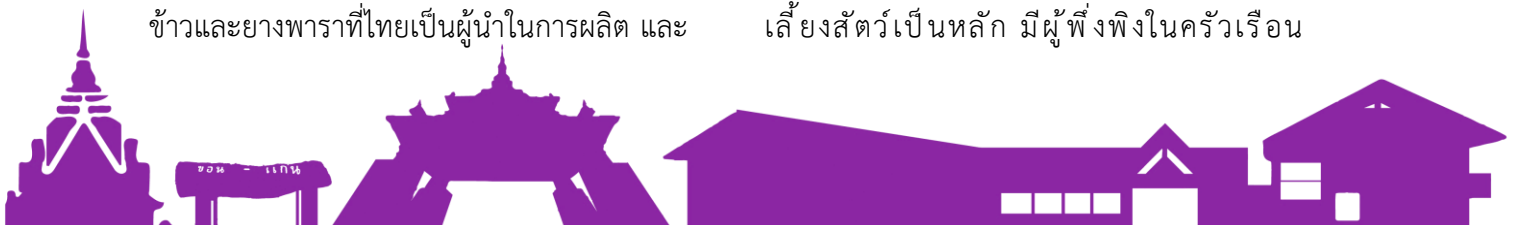
The research results found that Farmers in Sriwichai sub-district, Li district, Lamphun province, have an overall quality of life at a high level ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.30$). The confidence interval of 95% was between 3.74 to 3.82. Factors related to the quality of life of farmers include income from selling agricultural products, amount of farming land, and total household debt. Statistically significant ($r_{xy} = .351, .291, \text{ and } .128$, respectively, $p\text{-value} < .05$), it is recommended that the government or related agencies have policies to develop the quality of life of farmers. The mosquito nets emphasize the factor of appropriate price of produce. Promote agricultural areas or have policies to increase agricultural loan limits, reduce interest rates, and extend debt repayment periods.

Keywords: Factors, Quality of life, Farmers

บทนำ

ปัจจุบันภาคเกษตรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการทำสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรมากถึง 25 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด ในพื้นที่ภาคเหนือมีเกษตรกรทั้งสิ้น 1.3 ล้านราย มีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร ประมาณ 26.7 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ภาคเกษตรจึงเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ขนาดใหญ่ที่สุด ทั้งนี้ภาคเกษตรยังสามารถสร้างรายได้ ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศประมาณ ร้อยละ 9 ของ GDP โดยมีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ อาทิ ข้าว ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน ที่เป็นสินค้าเกษตรและมีมูลค่าการส่งออกรวมกันคิดเป็นร้อยละ 80 ของ GDP ภาคเกษตร โดยเฉพาะข้าวและยางพาราที่ไทยเป็นผู้นำในการผลิต และ

ส่งออกสูงสุดเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ภาคเกษตรเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักในครัวเรือนของประชากรจำนวนมาก แต่ยังคงพบปัญหาการพัฒนาทางการเกษตรของประเทศในปัจจุบัน ทั้งด้านระดับราคาผลผลิตทางการเกษตรและความผันผวนของระดับราคา ทำให้เกิดปัญหารายได้อยู่ในระดับต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน และนำไปสู่ความยากจนเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาครัวเรือนเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์มีสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนอยู่ที่ร้อยละ 11.5 และมีค่าความรุนแรงของความยากจนเท่ากับร้อยละ 4.1 ระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และหากหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อยกว่าภาคบังคับ ประกอบอาชีพปลูกข้าวหรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก มีผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

เป็นจำนวนมาก และมีรายได้จากภาคเกษตรลดลงจะมีผลทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีโอกาสที่ยากจนเพิ่มขึ้น (สุพิชา โชติกำจร และฐาภรณ์อนุสรณ์พาณิชย์กุล, 2562)

ด้านคุณภาพชีวิตเกษตรกรต้องเผชิญปัญหาภาวะสุขภาพทางร่างกายเพิ่มขึ้นจากการใช้สารเคมีในการเกษตร ด้านจิตใจและสังคมจากค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพิ่มสูงขึ้น ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนลดลง มีผลทำให้ครัวเรือนที่ทำการเกษตรมีโอกาสยากจนเพิ่มขึ้น (จิตาภรณ์ ยกอิน และคณะ, 2561) สอดคล้องกับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสวัสดิการและความมั่นคงของชีวิต โดยเฉพาะเรื่องหนี้สิน (ชมภูนุช หุ่นนาค, 2563) ในส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตเกษตรกร พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ความมั่นคงทางอาชีพ การสื่อสารหรือการพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น การได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐและความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .01$) (จุฑาทิพย์ เฉลิมผล, รุจศิริ สัตยลักษณ์, จุฑามาศ โชติบาง และปณิธิ ชมภูศรี, 2563) ปัญหาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสูงอายุที่ต้องเผชิญปัญหาความเจ็บป่วยที่เกิดจากการใช้แรงในการพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชที่ต้องใช้บ่อยครั้ง ตลอดระยะเวลาการแตกใบอ่อนถึงก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงการขาดแคลนแรงงานในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่บางครั้งต้องขายผลผลิตแบบเหมาสวนในราคาที่ไม่พึงพอใจเนื่องจากไม่มีแรงงานมารับจ้าง (สามารถ ใจเตี้ย, 2564)

ส่วนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มีครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรถึงร้อยละ 48.6 แต่เดิมเกษตรกรนิยมปลูกพืชล้มลุกระยะสั้น เช่น กระเทียม หอมแดง และกะหล่ำปลีควบคู่กับการปลูกไม้ผลโดยเฉพาะ

ลำไย การทำการเกษตรจะใช้สารเคมีเพื่อเร่งการเจริญเติบโตและกำจัดศัตรูพืชจำนวนมากทำให้มีต้นทุนสูง ในขณะที่บางฤดูกาลราคาผลผลิตตกต่ำซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สิน (สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน, 2561) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จากการศึกษานี้อาจจะนำไปสู่แนวนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมต่อไป

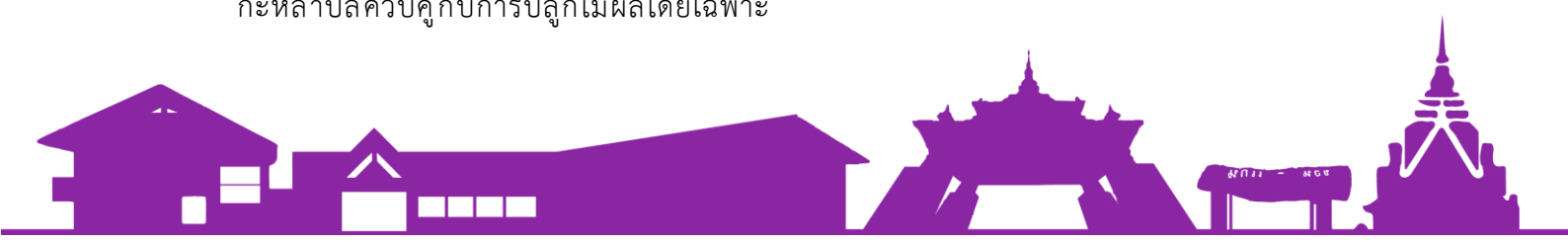
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-sectional study) นี้ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 - ตุลาคม พ.ศ. 2565 มีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 1,997 ครัวเรือน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 280 ครัวเรือน ได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Daniel (2010) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{Nz^2\alpha/2 P(1-P)}{(N-1)d^2 + z^2\alpha/2 P(1-P)} \\
 &= \frac{(1,997)(1.96)^2 (0.30)(1-0.30)}{(1,997-1)(0.05)^2 + (1.96)^2(0.30)(1-0.30)} \\
 &= \frac{(1,997) (3.84) (0.30) (0.70)}{(1,996) (0.0025) + (3.84)(0.30)(0.70)} \\
 &= \frac{1,610.3808}{5.7964} \\
 &= 277.82 \approx 280 \text{ ครั้วเรือน}
 \end{aligned}$$

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 ครั้วเรือน จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากแบบไม่กลับคืน การคัดเลือกครั้วเรือนแต่ละหมู่บ้านมาศึกษา ผู้วิจัยใช้ตารางเลขสุ่มตามสัดส่วนของจำนวนครั้วเรือนเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครั้วเรือน รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรในรอบการผลิตที่ผ่านมา รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ยเดือน และหนี้สินครั้วเรือน เป็นข้อคำถามปลายปิด และเติมคำลงในช่องที่กำหนดให้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 33 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale มีคะแนนตั้งแต่ 1-5 คะแนน แบบสอบถามผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับเกษตรกรในหมู่บ้านศรีวิชัย ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ

0.849 แปลค่าระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 ระดับน้อยที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 ระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 ระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 ระดับมาก
 - คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 ระดับมากที่สุด
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการอบรมชี้แจงรายละเอียดของข้อคำถาม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไปในทางเดียวกัน

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เลขรับรอง IRBCMRU 2022/135.30.06

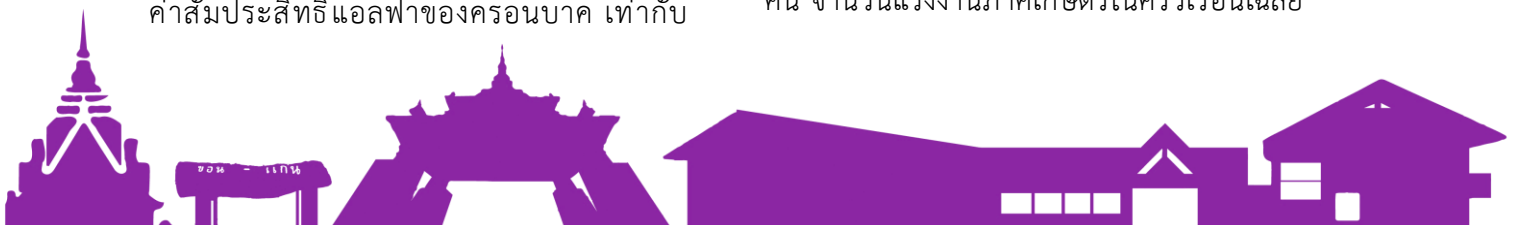
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประมาณค่า 95%CI

5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 69.6 มีอายุเฉลี่ย 48.84 ± 7.10 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 41.8 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.72 ± 1.18 คน จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครั้วเรือนเฉลี่ย

2.40 ± 0.89 คน เกษตรกรมีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นที่ดินของตนเองเฉลี่ย 14.68 ± 9.19 ไร่ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรในรอบการผลิตที่ผ่านมา เฉลี่ย 89,057.14 ± 88,098.98 บาท รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ยเดือนละ 5,543 ± 2,276.64 บาทต่อเดือน และเกษตรกรมีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 134,425.00 ± 122,679.06 บาท

ส่วนที่ 2 ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรพบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.78, SD = 0.30) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.96, SD = 0.45) และคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.67, SD = 0.41) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน

คุณภาพชีวิต	ขนาดตัวอย่าง (n = 280)		ช่วงเชื่อมั่น 95%CI	ระดับ
	\bar{X}	SD		
คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	3.67	0.41	3.62 ถึง 3.72	มาก
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	3.68	0.37	3.64 ถึง 3.72	มาก
คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.81	0.52	3.75 ถึง 3.87	มาก
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	3.96	0.45	3.91 ถึง 4.01	มาก
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.78	0.30	3.74 ถึง 3.82	มาก

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ได้แก่ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรในรอบการผลิตที่ผ่านมา จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

และหนี้สินของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r_{xy} = .351, .291 และ .128 ตามลำดับ p-value < .05) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน ด้วยวิธีของเพียร์สัน (n = 280)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})	ช่วงเชื่อมั่นที่ระดับ 95% (95%CI for r_{xy})	p-value
อายุ (ปี)	.015	- .102 ถึง .132	.802
สมาชิกในครัวเรือน (คน)	.117	- .000 ถึง .231	.050
รายจ่ายของครอบครัว (บาทต่อเดือน)	.042	- .076 ถึง .158	.483
รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรในรอบการผลิตที่ผ่านมา (บาทต่อปี)	.351	.244 ถึง .450	< .001*
หนี้สินของครัวเรือน (บาท)	.128	.011 ถึง .242	.032*
จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	.291	.180 ถึง .395	< .001*

*กำหนดให้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. คุณภาพชีวิตโดยรวมของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดีและมีกำลังเพียงพอที่จะทำกิจกรรมในแต่ละวัน นอกจากนี้เกษตรกรยังคำนึงถึงสุขภาพ ใส่ใจสุขภาพด้วยการตรวจสุขภาพประจำปีทุกปี อีกทั้งยังมีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร สอดคล้องกับการศึกษาของพัชราวดี ศรีบุญเรือง, สุตีเทพศิริพิพัฒน์กุล และชลาธร จุเจริญ (2562) พบว่าเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังเชื่อมั่นว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรจะทำให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพ เช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และการศึกษาของณัฏฐา สุริยะ (2561) พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากสังคมของเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ถึงแม้จะมีหนี้สินแต่ประเด็นด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวยังมีความสัมพันธ์ที่ดีรวมทั้งการร่วมกิจกรรมในชุมชนมีความเอื้ออารีต่อกัน ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อระดับคุณภาพชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ปัจจัยหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อาจเป็นไปได้ว่าถึงแม้ครัวเรือนเกษตรกรมีภาระหนี้สินค่อนข้างสูงค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น แต่เกษตรกรมีแหล่งการกู้ยืมเงินเพื่อต่อยอดการทำเกษตรและใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อันส่งผลต่อความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองทางกายและจิตใจที่ดีไปพร้อมกัน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่าวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ส่วนใหญ่กู้ยืมเพื่อใช้ทำการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค

บริโภคในครัวเรือน ซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/ที่ดินใช้ประกอบธุรกิจ และใช้ในการศึกษา

3. ปัจจัยจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อาจเป็นไปได้ว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 10 ไร่ และเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองสามารถจัดสรรพื้นที่ในการเพาะปลูกได้เป็นอย่างดี เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำการเกษตรได้มากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย ซึ่งการได้รับการตอบสนองความต้องการของเกษตรกรนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีสอดคล้องกับการศึกษาของอรอาภา เมืองสุวรรณ (2555) พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พื้นที่ทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร และหนี้สินของครัวเรือน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เสนอแนะให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้านราคาจำหน่ายผลผลิตให้เหมาะสม มีการส่งเสริมพื้นที่ทำการเกษตรหรือมีนโยบายเพิ่มวงเงินกู้เพื่อการเกษตร ลดอัตราดอกเบี้ย และขยายระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาทางการเกษตร เช่น ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ รวมถึงภาระหนี้สินในครัวเรือนเกษตรกร ภาครัฐควรส่งเสริมการเกษตรช่วยเหลือเกษตรกรที่มีรายได้น้อย โดยการให้ความรู้ การปรับปรุงวิธีการและเทคนิค

ทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และรายได้

1.2 คุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้สะท้อนความพึงพอใจและความสุขในการประกอบอาชีพเกษตรกร รวมถึงความพึงพอใจต่อความเป็นอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบปลอดภัยอันจะส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันสารเคมีเพื่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยเกษตรแบบยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจถดถอย

เอกสารอ้างอิง

จิฑาภรณ์ ยกอิน และคณะ. (2561). คุณภาพชีวิตเกษตรกรปลูกยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครปฐม*, 34(1), 130-139.

จุฑาทิพย์ เฉลิมผล, รุจ ศิริสัญลักษณ์, จุฑามาศ โชติบาง และปณิธิ ชมภูศรี. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*, 48(1), 421-428.

ชมภูนุช หุ่นนาค. (2563). คุณภาพชีวิตชาวนาไทย ศึกษากรณีจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสหศาสตร์*, 18(1), 75-105.

ณัทปภา สุริยะ. (2561). การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 12(2), 71-81.

พัชราวดี ศรีบุญเรือง, สุนตีเทพ ศิริพิพัฒนกุล และชลาธร จุเจริญ. (2562). ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 37(1), 15-22.

สามารถ ใจเตี้ย. (2564). ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตของเกษตรกรสูงอายุจากการผลิตลำไยนอกฤดู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน. *วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 8(2), 54-65.

สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน. (2564). *ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.Lamphun.doae.go.th> (20 ธันวาคม 2565)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *หนังสือคร่าวเรือนเกษตร พ.ศ. 2558*. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.depa.or.th> (20 ธันวาคม 2565)

สุพิชา โชติกำจร และธัญญากร อนุสรณ์พาณิชย์กุล. (2562). ภาวะยากจนและคุณภาพชีวิตในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์*, 21(1), 87-93.

อรอาภา เมืองสุวรรณ. (2555). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรชนบท). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Daniel, W. W. (2010) *Biostatistics: Basic Concepts and Methodology for the Health Sciences (9thed.)*. New York: John Wiley & Sons.

